

УДК 811.111=161.2]255.4:821.111-311.1Мердок А.
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.1.33>

ВІДТВОРЕННЯ ЖАНРОВОЇ СПЕЦИФІКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО РОМАНУ “THE BLACK PRINCE” А. МЕРДОК В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

REPRODUCTION OF THE GENRE SPECIFICITY OF THE PSYCHOLOGICAL NOVEL “THE BLACK PRINCE” BY A. MURDOCH IN UKRAINIAN TRANSLATION

Бугрій А.С.,

orcid.org/0000-0002-5411-8990

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Доній Т.М.,

orcid.org/0000-0003-1450-8297

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглянуто специфіку відтворення жанрової моделі психологічного роману Айріс Мердок “The Black Prince” в українському перекладі, зосереджуючись на ключових елементах, що формують жанрову домінують тексту: глибинній реконструкції внутрішнього світу персонажа, інтенсивності внутрішнього монологу, філософсько-психологічному наповненні любовної тематики, а також наративній структурі й стилістичних особливостях авторського мовлення. В основі дослідження – метод порівняльної інтерпретації оригіналу та перекладу, що дозволяє простежити міру збереження психологічного реалізму як провідного жанрового принципу. Аналіз демонструє, що роман Мердок репрезентує любов не як просту емоційну подію, а як онтологічне випробування, екзистенційну кризу, яка втілюється через поєднання філософських алюзій, шекспірівської міжтекстовості й платонічної парадигми еросу як сили духовного зростання. Увага приділена тому, як ці багатозначні концепти втілюються в українському перекладі – чи збережено фрагментарну синтаксичну структуру монологу, інтонаційну напругу та глибину метафор, які визначають стиль Мердок. У фокусі опиняється образ Бредлі Пірсона, чия письменницька сповідь, створена в умовах ув'язнення, функціонує не лише як текст про події, а як форма самоконструювання, у якій індивідуальна свідомість долає межі буденного досвіду. Письмо постає актом пізнання та способом збереження цілісності «я» у стані граничної кризи. Саме через письмо Пірсон реалізує внутрішню свободу, до якої його привело трансформуюче кохання. У перекладі важливо зберегти цю багаторівневу напругу між особистісним і універсальним, емоційним і метафізичним, інтимним і культурним. Стаття підкреслює роль перекладача як співтворця, відповідального за точність, естетичну відповідність і жанрову адекватність міжмовного перенесення. Доведено, що переклад “The Black Prince” в українському літературному просторі має сприйматися не лише як мовна адаптація, а як акт художньої рецепції, в якому важливо зберегти психологічну напругу, жанрову цілісність і філософську складність оригіналу.

Ключові слова: переклад, жанрова специфіка, психологічний роман, внутрішній монолог, Айріс Мердок.

This article explores the reproduction of the genre-specific features of Iris Murdoch's psychological novel “The Black Prince” in its Ukrainian translation, focusing on key elements that define its genre identity: the profound reconstruction of the protagonist's inner world, the intensity, and fragmentation of his internal monologue, the philosophical and psychological dimensions of the love theme, as well as narrative structure and stylistic nuances. Using a method of comparative interpretation, the study evaluates the degree to which the Ukrainian version preserves the principles of psychological realism – a genre-defining trait of the original. The analysis shows that Murdoch presents love not as a conventional emotional experience, but as an ontological trial and existential rupture, constructed through Platonic, intertextual (Shakespearean), and metaphysical layers. Attention is paid to how these multilayered dimensions are reflected in the translation: whether the syntactic fragmentation, rhythmic tension, and metaphorical depth of Murdoch's prose have been effectively reproduced. The focus is placed on the character of Bradley Pearson, whose prison-written confession becomes more than a record of events; it is a means of metaphysical self-construction, where the individual consciousness transcends ordinary reality. Writing functions as a form of knowledge and a means to preserve the integrity of the self in times of crisis. Through his narrative, Pearson achieves inner freedom, catalyzed by the transformative power of love. The article argues that for the Ukrainian translation to preserve the genre essence of the novel, it must retain the tension between personal and universal, emotional and philosophical, intimate and cultural. The role of the translator is seen not merely as a linguistic mediator but as a co-creator, responsible for the original's aesthetic preservation, philosophical, and genre integrity. Ultimately, “The Black Prince” in Ukrainian should be viewed as an act of artistic reception, not just linguistic adaptation, a process that must safeguard the novel's psychological intensity and intellectual complexity.

Key words: translation, genre specificity, psychological novel, internal monologue, Iris Murdoch.

Постановка проблеми. Відтворення жанрової специфіки психологічного роману “The Black Prince” А. Мердок в українському перекладі

є важливим аспектом дослідження, що дозволяє оцінити не лише лінгвістичну адекватність передачі тексту, але й збереження його глибинної пси-

хологічної сутності та жанрових особливостей. Для досягнення цієї мети особливої ваги набуває концептуальний підхід до інтерпретації, що враховує як специфіку оригіналу, так і особливості його рецепції в українському літературному контексті. Найбільш доцільним у дослідженні стає застосування методу «порівняльної інтерпретації» (за Р. Веллеком), що спирається на зіставлення літературних текстів різних національних літератур – англійської та української. Такий підхід, як прояв змістової та поетикальної типології, дає змогу виявити спільні тематичні, проблематичні та мотивні елементи, характерні для психологічного роману як жанру в межах єдиного світового літературного процесу.

Метою порівняльної інтерпретації в контексті нашої розвідки є визначення того, наскільки успішно український переклад відтворює авторські інтенції А. Мердок щодо жанрових характеристик “The Black Prince”. Це включає зіставлення художнього втілення психологічної глибини, особливостей наративної структури, прийомів розкриття внутрішнього світу персонажів та інших елементів, що формують жанрову своєрідність роману.

Аналіз найхарактерніших рис роману А. Мердок на проблемно-змістовому рівні дозволяє виявити структурні особливості, які мають бути відтворені в перекладі для збереження жанрової ідентичності твору. Зіставлення цих особливостей з їхнім відтворенням в українському перекладі дасть змогу оцінити, наскільки успішно український переклад відтворює жанрову специфіку психологічного роману “The Black Prince”, зберігаючи при цьому його глибинний зміст та художню цінність у новому культурному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про усталене розуміння художнього психологізму як традиційного естетичного принципу, що зосереджується на відображенні внутрішнього світу персонажа через художні засоби. Праці Г. Каррі [1], Р. Іглстона [2], К. Левін [3], Д. Аттриджа [4], П. Во [5] підкреслюють, що художній психологізм охоплює передавання думок, переживань, зумовлених як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Ця традиція бере свій початок в англійському романі кінця XVIII–XX століть, де засоби характеристики персонажів відігравали ключову роль у розкритті їхньої психології. Багатоплановість сюжету, розгалуженість фабули, лаконізм у зображенні середовища створювали відчуття реальності життя з його непередбачува-

ністю та випадковостями, що генетично пов'язано з романістикою О. Бальзака. Водночас, елементи химерної інтриги та сюжетних перипетій можуть бути співвіднесені з творчістю Ч. Діккенса, для якого характерні таємниці та випадковості, а також із комедіями В. Шекспіра та високою англійською комедією XVII століття. Особливої уваги заслуговує вплив традиції «потoku свідомості» (В. Вульф, Дж. Джойс, М. Пруст), яка (у дещо трансформованому вигляді) простежується у творчості А. Мердок, адже сама письменниця розуміла художній психологізм як традицію, що сформувалася в середині XIX – на початку XX століть (Г. Джеймс, В. Вульф, Дж. Джойс), де митець сміливо досліджує внутрішній світ людини, роблячи видимим «театр» її свідомості, а не лише зовнішні прояви поведінки та емоції, керовані розумом.

Постановка завдання. У контексті дослідження рецепції англійської літератури в Україні особливої актуальності набуває вивчення перекладацьких стратегій, спрямованих на відтворення жанрової специфіки оригінальних творів. Зважаючи на це, завданням даної розвідки став комплексний аналіз українського перекладу психологічного роману “The Black Prince” Айріс Мердок з метою виявлення ступеня збереження його жанрових характеристик. Для досягнення поставленої мети було здійснено порівняльну інтерпретацію оригіналу та перекладу, зосереджуючись на ключових елементах, що визначають жанрову своєрідність психологічного роману, зокрема глибини розкриття внутрішнього світу персонажів, особливостях наративної структури, прийомах психологізації, а також проблемно-тематичному комплексі твору. Результати порівняльного аналізу дозволять зробити висновки щодо успішності передачі жанрової ідентичності роману “The Black Prince” в українському літературному просторі та визначити потенційні аспекти, що могли зазнати трансформацій у процесі міжмовного та міжкультурного перенесення.

Виклад основного матеріалу. Відтворення жанрової специфіки психологічного роману “The Black Prince” А. Мердок в українському перекладі передбачає збереження ключових ознак психологічного реалізму – художнього методу, що зосереджується не на зовнішніх подіях, а на глибокому зануренні у внутрішній світ персонажів, їхню свідомість і підсвідомість, складну багатопланову емоційну та інтелектуальну динаміку. Основна увага в романі приділена фіксації найтонших психоемоційних коливань, потоку думок, сумнівів, спонтанних імпульсів, що фор-

мують внутрішній драматизм героїв і стають рушієм сюжету.

Центральним виявом жанрової специфіки твору постає глибинна реконструкція психіки головного героя – Бредлі Пірсона, інтелектуала й письменника середнього віку, який опиняється на межі внутрішньої трансформації. Його несподіване й суперечливе почуття до молоді Джуліан, доньки близького друга, порушує усталену систему раціонального самоконтролю, занурюючи героя в стан психоемоційної нестабільності. У межах жанру психологічного роману це почуття не є простою сюжетною подією – воно функціонує як симптом внутрішнього розладу, вияв духовної кризи, в якій психоемоційні імпульси вступають у конфлікт із раціональними настановами, а реальне й уявне взаємно проникають одне в одне. Особистісна драма Бредлі розгортається на тлі ширшого філософського задуму, в якому любов постає як гранична форма переживання, що здатна як піднести людину до морального осягнення, так і зруйнувати її внутрішній порядок. Недаремно роман має підзаголовок “A Celebration of Love”, який вказує на інтерпретацію любові не лише як емоційного стану, а як універсального метафізичного явища, здатного викривати глибинну структуру свідомості. У творчості А. Мердок ця тема посідає провідне місце: любов осмислюється як шлях до осягнення моральної істини, як випробування, що розкриває справжню природу особистості.

У творі цей філософський мотив набуває особливої інтенсивності – любов Бредлі до Джуліан символізує зіткнення з трансцендентним, із внутрішнім «абсолютом», який одночасно є і джерелом натхнення, і виявом руйнівної пристрасті. У цьому вимірі текст вписується у платонічну парадигму, характерну для ряду романів письменниці, як-от “The Nice and the Good” та “Bruno’s Dream”, де послідовно актуалізуються мотиви ієрархії цінностей, духовного зростання, ідеї Блага як вищої мети людського існування. Водночас у “The Black Prince” ці платонічні алюзії поєднуються із внутрішньою суперечливістю почуття, що стає не лише моральним випробуванням, а й джерелом болісної дезінтеграції.

У символічному вимірі образ Чорного принца втілює не лише архетип руйнівної пристрасті (еротичної одержимості), а й фігуру натхнення – міфологічну двозначність, що поєднує аполлонічне світло мистецтва і діонісійську пристрасть несвідомого. Саме таке прочитання було підтримане й самою авторкою, яка в численних інтерв’ю підкреслювала міфопоетичну й філософську гли-

бину авторського задуму, співвідносячи любов не лише з почуттям, а з трансцендентним пізнанням. Значущою в цьому контексті є оцінка української дослідниці В. Герасимчук, яка вказує на актуалізацію платонівських алюзій у романі, зазначаючи, що вони «видаються прозорішими на тлі суперечливих і неоднозначних шекспірівських» [6, с. 269]. І справді, поруч із платонічним дискурсом у романі “The Black Prince” простежується виразний алюзійний зв’язок із шекспірівським спадком. Зокрема, внутрішній конфлікт героя, його рефлексії, сумніви та ідеалізоване сприйняття об’єкта любові перегукуються з класичним шекспірівським мотивом роздвоєності свідомості, сум’яття між пристрастю й обов’язком, між раціональним і хаотичним – своєрідним «бути чи не бути» у просторі психологічної оповіді. Багатошарове трактування любові в романі – філософське, психологічне, символічне – формує не лише ідейне ядро твору, а й один із ключових маркерів його жанрової належності. Відповідно, український переклад має відтворити не лише зовнішній перебіг подій, а й зберегти внутрішню драматургію, напругу між емоційним досвідом і філософським осмисленням буття, що визначає саму жанрову домінанту тексту.

Одним із провідних засобів реалізації цієї домінанти виступає внутрішній монолог Бредлі Пірсона – складний, суперечливий і фрагментований потік свідомості, що пронизує всю композиційну тканину роману. Саме через цей монолог читач отримує «доступ» до багатовірневої психоемоційної реальності героя, де кожне переживання набуває онтологічної глибини. Перед перекладачем постає завдання зберегти не лише смисловий обсяг висловлювань, а й інтонаційну мінливість, асоціативну логіку та ритмічну структуру фраз, притаманних стилю Мердок. У внутрішніх рефлексіях Бредлі любов осмислюється як вихід за межі егоцентричного бачення: “Happy love releases us from ego. We become aware of a world” [7, р. 219]. У перекладі О. Даскал: «Щасливе кохання вивільняє нас від его. Ми починаємо бачити навколишній світ» [8, с. 305] поєднано інтелектуальну насиченість і метафізичну прозорість, характерні для внутрішньої мови героя.

Цей погляд на кохання корелює з філософською парадигмою твору, в якій любов трактується не лише як емоційне чи тілесне переживання, а передусім як духовна сила, що стимулює прориви свідомості. Саме вона здатна розірвати лінійність звичного мислення й перевести особистість у стан граничного самоусвідомлення,

відкриваючи шлях до глибинного внутрішнього перетворення. Однак такий стан не є винятково піднесеним, навпаки, Мердок акцентує його амбівалентну природу, де найглибші переживання поєднують урочисте з руйнівним, світло з темрявою. Так, у внутрішньому монолозі героя звучить риторичне запитання, яке концентрує в собі філософську напругу його рефлексій: “Why is it that demonic suffering elevates and elevated suffering degrades?” [7, p. 311]. В українському перекладі: «Чому демонічні страждання підносять, а піднесені страждання принижують?» [8, с. 402] ця фраза виявляє характерну для Пірсона внутрішню суперечність і глибоке духовне блукання. У ній закладено парадоксальність буттєвого досвіду, в якому стирається межа між конструктивним і деструктивним.

У подальших роздумах Бредлі осмислює природу страждання як граничного досвіду, що не піддається раціональному осмисленню. Йдеться не про емоцію, а про абсолютизовану онтологічну категорію, яка визначає координатну систему існування: “There is such a thing as pure suffering, it burns like fire. It is absolute and irredeemable, and nothing can erase it. It remains in life like black absolutes” [7, p. 313]. У перекладі страждання інтерпретується як структурна категорія екзистенції, постійна присутність у житті, яка не піддається подоланню: «Існує таке поняття, як чисте страждання, воно палає, як вогонь. Воно абсолютне й непоправне, і ніщо не може його витерти. Воно залишається в житті як чорні абсолюти» [8, с. 405]. Емоційна напруженість поєднується з метафізичним осмисленням граничного буттєвого досвіду. Завданням перекладу в такому разі є не лише збереження образності, а й передача онтологічної ваги страждання, що виходить за межі приватного досвіду.

Бредлі неодноразово повертається до теми страждання як форми пізнання. У кульмінаційний момент він формулює одну з найяскравіших філософських максим:

“Pure suffering at best brings forgetfulness, at worst knowledge.” [7, p. 314]. Ця парадоксальна формула окреслює межовий стан, у якому людина втрачає опору в раціональному мисленні, але наближається до істини. Сама побудова висловлювання («at best... at worst...») створює емоційний контраст, що потребує точного відтворення в перекладі задля збереження його багатозначності. «Чисте страждання в кращому разі дає забуття, в гіршому – знання» [8, с. 406]. Страждання в романі постає не як емоційний вибух, а як джерело руйнування і прозріння.

Ще однією значущою ланкою цього внутрішнього пошуку є роздуми героя про можливість сенсу у темряві. Навіть мінімальне просвітлення набуває у тексті символічного виміру: “Happy are those upon whom these black stars shed even a faint light” [7, p. 329]. Метафора «чорних зірок» – один із найсильніших поетичних образів роману, тож у перекладі важливо було зберегти досвід темряви як простору потенційного осяяння: «Щасливі ті, на кого ці чорні зірки випромінюють хоча б слабке світло» [8, с. 417].

Втрата Джуліан стає для Бредлі Пірсона точкою неповернення, остаточно руйнуючи його ілюзії та спонукаючи до глибокого метафізичного пошуку. Свідомість героя, позбавлена орієнтирів, звертається до внутрішнього виміру, де відчай стає джерелом самоспоглядання. У цьому стані він прагне сягнути того, що називає “the realm of the truly profound spirit” – сфери, в якій можливе осягнення справжнього сенсу: “I still looked towards the realm of the truly profound spirit, towards that country of the mind where alone the highest forms of art and love and truth exist” [7, p. 331]. В українському варіанті фраза «Я все ще прагнув до сфери істинно глибокого духа, до тієї країни розуму, де лише й існують найвищі форми мистецтва, любові й істини» [8, с. 424] стає ключем до розуміння нової світоглядної оптики героя. Вона позначає перехід від зовнішньої кризи до внутрішнього прозріння, тому для перекладу важливо було зберегти інтонаційну напруженість, емоційну прозорість і водночас інтелектуальну насиченість оригіналу.

Світ після втрати коханої набуває для героя рис ворожого, трагічного ландшафту, що позбавлений сенсу й гармонії. Він сприймає дійсність крізь призму екзистенційної катастрофи: “Life, the vale of suffering, the vale of horror” [7, p. 358]. Збережене в українському перекладі почуття безвиході, що поступово трансформується в нову форму внутрішньої свободи, – «Життя – юдоль страждання, юдоль жаху» [8, с. 447], – демонструє, як зміна внутрішнього стану Бредлі впливає на його мовлення: мова стає уривчастою, насиченою повтором, алітераційними побудовами, що підсилюють відчуття замкненого болю.

А. Мердок майстерно змальовує, як відчай героя переходить у свідомо прийнятий стан. Бути приреченим на “pure suffering” – це той самий концепт, що вже звучав раніше, але зараз він набуває іншого відтінку: страждання вже не лише спричинене втратою, а й обране як шлях до духовного оновлення. Герой не просто пасивно пережи-

ває біль, а приймає його як єдину форму автентичного існування: “What else should I expect of life but pure suffering? I had chosen this” [7, p. 358]. Цей вибір стає свідченням внутрішньої еволюції героя, переходу від інтелектуального самоусвідомлення до трагічного стоїцизму: «Чого ще мені чекати від життя, крім чистого страждання? Я сам це обрав» [8, с. 447]. Баланс між емоційною інтонацією й філософською узагальненістю цього висловлювання (фраза “I had chosen this”) несе в собі потужну трансформаційну енергію. Вона завершує процес внутрішнього перелому, надаючи страждання статус екзистенційного вибору.

Кульмінацією духовної трансформації Бредлі Пірсона стає його ув'язнення, яке водночас є зовнішнім покаранням і внутрішнім визволенням. Фізичне обмеження свободи обертається парадоксальною формою внутрішньої автономії: саме в тюремній камері він створює свій роман-сповідь, у якому реконструює не стільки події, скільки метафізичну мапу власної свідомості. У цьому тексті любов, страждання й осмислення набувають єдиної художньо-філософської форми: “I wrote my story in prison. In a sense, I composed it with a part of myself which had been freed by being locked up” [7, p. 370]. Спроби «вхопити» у слові те, що зазвичай залишається поза межами мовної артикуляції: «Я написав свою історію у в'язниці. У певному сенсі, я створив її тією частиною себе, яку звільнило саме ув'язнення» [8, с. 459], перетворюють оповідь Пірсона не на хроніку подій, а на акт метафізичного самоствердження. Через письмо він конструює суб'єктивну істину, фіксує стан душі. Тому у перекладі важливо було зберегти внутрішній парадокс висловлювання: не просто буквальне протиставлення «ув'язнення – свобода», а глибинне розуміння звільнення через ізоляцію, творчість через втрату.

Письменницька діяльність виконує для героя не лише терапевтичну функцію, а й онтологічну: вона стає способом довести існування свідомості як творчої, автономної, здатної осмислити і перетворити власний досвід. Своїм письмом Пірсон ніби свідчить: він не зник, не розчинився у болю, а навпаки, саме завдяки цьому болю відбувається духовне оновлення. У цьому сенсі рух героя перегукується з платонівською концепцією еросу як сили, що веде душу до вищого пізнання. Через еротичне потрясіння він долає межу між неусвідомленим бажанням і духовним прозрінням. Кохання постає тут як імпульс до творення, що дає йому змогу написати єдиний (за власним переконанням) справжній твір: “This book is the only thing I've written which has any real value.

It was written out of love. It was made with light” [7, p. 375]. Фраза «Ця книга – єдине, що я написав і що має справжню цінність. Вона написана з любові. Вона створена зі світла» [8, с. 462] зберігає ясність і водночас піднесеність оригіналу, його просвітлену тональність. “It was made with light” – не просто метафора, а квінтесенція всього шляху Пірсона, його духовного очищення через любов і втрату.

Саме тому оповідь Бредлі Пірсона, написана в ув'язненні, постає як спроба не лише відтворити хронологію пережитого, а й проникнути в суть внутрішнього досвіду. Йдеться не стільки про самі події, скільки про спосіб їх переживання, про те, як вони вплинули на внутрішній світ героя, трансформували його душу й тіло. “The effort was to bring into language that which is always felt to be outside language. A truth not easily seen or said” [7, p. 384]. «Зусиллям було вмістити в мову те, що завжди відчувається як щось поза мовою. Істину, яку нелегко побачити чи висловити» [8, с. 473]. Переклад немов підкреслює амбітність авторського жесту героя, зберігаючи ритм і напругу висловлювання, що символізує досягнення Пірсоном найвищої точки свого особистого й творчого розвитку. У цьому акті самовираження він втілює платонівський ідеал єдності еросу, пізнання і мистецтва. Його історія не просто оповідь про кохання, а жанрово значущий шлях героя психологічного роману: рух від хаосу почуття до його структурованої, художньо осмисленої форми. У цьому русі й полягає основна функція творчості в межах жанру психологічного роману – перетворення пережитого досвіду на форму істини.

Висновки. Порівняльна інтерпретація оригіналу та українського перекладу роману А. Мердок “The Black Prince” засвідчує, що відтворення жанрової специфіки психологічного роману вимагає насамперед глибокого розуміння філософської та естетичної природи оригіналу. Твір побудований на принципах психологічного реалізму, що виявляється у фрагментарності внутрішнього монологу, екзистенційній напрузі, багаторівневій символіці любові, страждання і творчості.

Український переклад у багатьох аспектах демонструє успішне збереження жанрових маркерів психологічного роману: інтонаційна мінливість, ритм мислення героя, метафорична насиченість і філософська напруга висловлювань переважно відтворені з високим рівнем точності та відповідності авторському задуму. На особливу увагу заслуговують фрагменти внутрішніх рефлексій Бредлі Пірсона, де кохання

постає як творче прозріння, а страждання як форма онтологічного досвіду. У центрі наративу – духовний шлях героя, який через втрату, самоусвідомлення та письмо досягає найвищої точки особистісного й мистецького розвитку. Така траєкторія відповідає платонівській моделі пізнання через ерос і дозволяє інтерпретувати роман як філософське свідчення про єдність любові, істини й мистецтва.

Таким чином, український переклад “The Black Prince” зберігає ключові жанрові особливості оригіналу, зокрема внутрішньо орієнтовану оповідь, метафізичну складність психологізму та рефлексивну природу наративу. Це забезпечує повноцінне функціонування твору в українському літературному контексті та свідчить про адекватну міжмовну й міжкультурну рецепцію роману Айріс Мердок у жанрі психологічної прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Currie G. *The Nature of Fiction*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 212 p.
2. Eaglestone R. *Ethical Criticism: Reading After Levinas*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1997. 192 p.
3. Levine C. *The Serious Pleasures of Suspense: Victorian Realism and Narrative Doubt*. Charlottesville: University of Virginia Press, 2003. 232 p.
4. Attridge D. *The Singularity of Literature*. London: Routledge, 2004. 200 p.
5. Waugh P. *The Fragility of Mind in Modernism and After: Voices in the Risk Society*. London: Bloomsbury Academic, 2023. 256 p.
6. Герасимчук В. Філософський роман XX століття: специфіка тексту. Київ: Парапан, 2007. 392 с.
7. Murdoch I. *The Black Prince*. London: Vintage, 2002. 432 p.
8. Мердок А. Чорний принц / пер. з англ. О. Даскал. Харків: Віват, 2018. 576 с.